

**ОБЯСНИТЕЛНА БЕЛЕЖКА, ПРИДРУЖАВАЩА РАМКАТА ЗА ФИНАНСОВА
КОМПЕТЕНТНОСТ ЗА ВЪЗРАСТНИ (FINCOMP), РАЗРАБОТЕНА СЪВМЕСТНО ОТ ЕС И
ММФО КЪМ ОИСР**

СЪДЪРЖАНИЕ

1.	ВЪВЕДЕНИЕ	2
1.1.	Контекст и цели на рамката за финансова компетентност.....	2
1.2.	Възможни случаи на употреба	3
1.3.	Разработване на рамката за финансова компетентност	4
2.	ЕФЕКТИВНО ИЗПОЛЗВАНЕ НА РАМКАТА ЗА ФИНАНСОВА КОМПЕТЕНТНОСТ	5
2.1.	Структура на рамката.....	5
2.1.1.	Област 1: Пари и трансакции	6
2.1.2.	Област 2: Планиране и управление на финансите	6
2.1.3.	Област 3: Риск и печалба	7
2.1.4.	Област 4: Условия на финансовата среда	7
2.2.	Хоризонтални измерения на рамката	8
2.2.1.	Цифрова финансова компетентност	8
2.2.2.	Компетентност в областта на устойчивите финанси	9
2.2.3.	Финансова устойчивост	10
2.2.4.	Основни компетентни умения.....	11
2.3.	Инструмент за филтриране на умения според нуждите на ползвателя	11
3.	СЛЕДВАЩИ СЪПЪРЖАЩИ.....	12
3.1.	Улесняване на използването на рамката за финансова компетентност за възрастни	12
3.2.	Разработване на рамка за финансова компетентност за деца и младежи (под 18 години)	12
4.	РЕЧНИК НА СЪКРАЩЕНИЯТА	12

1. ВЪВЕДЕНИЕ

1.1. Контекст и цели на рамката за финансова компетентност

В настоящия документ е представена съвместната рамка на ЕС/ММФО към ОИСР за финансова компетентност за възрастни. В Плана за действие за изграждане на съюз на капиталовите пазари от 2020 г.¹ Европейската комисия се ангажира да извърши оценка за осъществимост относно разработването на рамка на ЕС за финансова компетентност. След публикуването през 2021 г. на резултатите от оценката за осъществимост² Комисията и ММФО към ОИСР (Международната мрежа за финансово образование към ОИСР) започнаха сътрудничество с цел разработване на **съвместна рамка на ЕС/ММФО към ОИСР за финансова компетентност за възрастни**. Съвместният проект стартира с онлайн конференция, проведена на 26 април 2021 г.³ През 2022 г. ще започне работа и по съвместна рамка за младежи. Двете рамки се основават на съществуващите рамки на ОИСР/ММФО за ключовата компетентност в областта на финансовата грамотност⁴, като актуализират тяхното съдържание и включват цифрова компетентност и компетентността в областта на финансирането за устойчиво развитие, както и на умения, свързани с устойчивостта на въздействия. В съответните случаи уменията са адаптирани и спрямо контекста на ЕС.

Финансовата грамотност се отнася до комбинация от осведоменост по финансови въпроси, познания, умения, възгледи и поведение, необходими за вземането на добри финансови решения и за постигането в крайна сметка на индивидуално финансово благополучие⁵. Целта на рамката на ЕС/ММФО към ОИСР за финансова компетентност за възрастни е да се насърчи общо разбиране на финансовата компетентност за възрастни сред държавите членки и националните органи, образователните институции, индустрията и отделните лица. Освен това тя предоставя основа за по-координиран подход между създателите на политики в ЕС и на национално равнище. В подкрепа на усилията за подобряване на финансовата грамотност, в рамката е заложено да допринесе за общата цел за увеличаване на индивидуалното финансово благополучие.

---

¹ Съюз на капиталовите пазари за хората и предприемачите — нов план за действие, COM/2020/590 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:52020DC0590>

² Съвместен доклад на ЕС/ММФО към ОИСР за резултатите от оценката за осъществимост относно разработването на рамка за финансова компетентност в ЕС: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/business_economy_euro/banking_and_finance/documents/210408-report-financial-competence-framework_en.pdf, април 2021 г.

³ https://ec.europa.eu/info/events/finance-210426-eu-financial-competence-framework_en

⁴ Рамка на ключовите компетентности в областта на финансовата грамотност за възрастни (на възраст над 18 години) на Г-20/ММФО на ОИСР: <https://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/Core-Competencies-Framework-Adults.pdf> и Рамка на ключовите компетентности в областта на финансовата грамотност за младежи (на възраст между 15 и 18 години) на ОИСР/ММФО: <https://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/Core-Competencies-Framework-Youth.pdf>

⁵ Препоръка на Съвета на ОИСР относно финансовата грамотност, 29 октомври 2020 г.; <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0461>. Това определение е в съответствие с определението за „компетентност“ в препоръката на Съвета на ЕС; Препоръка на Съвета от 22 май 2018 г. относно ключовите компетентности за учене през целия живот: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:32018H0604(01))

Рамката е насочена към компетентностите, свързани с личните финанси, и не засяга — а по-скоро допълва — компетентностите, които вече са обхванати в други съществуващи рамки, като напр. Европейската рамка за цифрова компетентност на гражданите (DigComp)⁶, Европейската рамка за предприемачески умения (EntreComp)⁷ и Рамката на ключовите компетентности в областта на финансовата грамотност за ММСП на ОИСР/ММФО⁸.

Рамката на ЕС/ММФО към ОИСР за финансова компетентност е предоставена за доброволно прилагане в ЕС от публични органи, частни организации и гражданското общество. Рамката може да се използва за подпомагане на развитието на национални политики и инициативи в областта на финансовата грамотност.

По-конкретно, рамката не е предназначена за използване като учебна програма, а по-скоро като концептуална основа, върху която да се изградят различни политики и мерки за финансово образование. В рамката е предвиден набор от умения, основани на резултатите, които може да се използват за:

- подпомагане на **разработването, прилагането и актуализирането на национални стратегии в областта на финансовата грамотност.**
- подпомагане на **създаването на програми за финансово образование и разработването на учебни материали и инструменти за финансово образование.** С нея може също така да се подкрепи включването на финансово образование в учебните програми на висшите учебни заведения и предоставянето на информация за подготовката на обучението за възрастни на учителите, както и да се окаже подкрепа за учебните материали и програми, специално предназначени за финансово уязвимите групи. Може да се подпомогне и създаването на частни или обществени кампании за повишаване на осведомеността.
- улесняване на **оценката на нивата на финансова грамотност и на оценката на инициативите, насочени към повишаване на финансовата грамотност.** Тя например може да се използва като основа за разработване на показатели за финансова грамотност, с които да се оценява ефективността на националните инициативи, насочени към повишаване на финансовата грамотност.

Както е посочено в раздел 2.3, достъпни са две версии на рамката: версия във формат Word за печат, включваща всички умения, и версия във формат Excel, която позволява на потребителите да преглеждат съдържащите се в рамката умения и да ги филтрират според потребностите.

1.2. Възможни случаи на употреба

Когато използват рамката за разработване на политики и инициативи, може да е необходимо създателите на политики и програми да определят набор от включените в рамката умения, които са най-подходящи за проектиране на програми, ресурси и

⁶ [DigComp | Научен център на ЕС \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/digital-storytelling/digcomp/)

⁷ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1317&langId=bg>

⁸ <https://www.oecd.org/finance/financial-education/OECD-INFE-core-competencies-framework-on-financial-literacy-for-MSMEs.pdf>

инструменти, съобразени със специфичните нужди на участниците. Тази рамка е инструмент за подкрепа на създателите на политики и на практикуващите специалисти при създаването на техни собствени политики и програми, а не на учебна програма, но тя може лесно да бъде адаптирана, така че да отговори на нуждите в определени житейски ситуации или на целеви групи.

Например бъдещите ползватели на рамката ще могат да избират и извличат най-подходящите умения за определени „етапи от живота“. Лице, което получава първата си заплата, ще трябва да придобие набор от умения, отнасящи се до финансови документи (подаване на фишове за заплата за бъдещо ползване), спестяване (разбиране на значението на редовното заделяне на пари) и пенсия (разбиране на значението на пенсионното планиране от ранна възраст). Друг пример е вземането на ипотека за закупуване на първия имот: това важно финансово решение предполага разбиране на основните характеристики на ипотеката като финансов продукт и разбиране на финансовите последици от този ангажимент, включително въздействието върху бъдещия разполагаем доход, както и на последиците от непогасяването на заема (например принудително изпълнение).

Друга възможна употреба на рамката може да бъде да се избират и извличат най-подходящите умения за някои конкретни целеви групи, като жени, възрастни хора, млади хора, групи с нисък доход или други групи, които може да са финансово уязвими. Приоритизирането на конкретни целеви групи за прилагането на рамката в персонализирани обучения вероятно ще се различава до известна степен в различните държави членки и ще зависи от местните (национални или регионални) условия.

1.3. Разработване на рамката за финансова компетентност

Успехът на рамката на ЕС/ММФО към ОИСР за финансова компетентност ще зависи от способността за създаване на общо разбиране и на готовност от държавите членки и заинтересованите страни да използват рамката за целите на информирането, така че тя да има принос за политиките и инициативите в областта на финансовата грамотност. **Ето защо беше изключително важно да се ангажираме от ранен етап с институциите и организациите, които впоследствие ще използват рамката.** Ето защо държавите членки и заинтересованите страни изиграха ключова роля в процеса на разработване на рамката:

- **Беше създадена специална подгрупа на правителствената експертна група за финансови услуги на дребно (ПЕГФУД) на ЕС,** за да подпомогне разработването на рамката за компетентност. Подгрупата се състои от експерти от националните органи, отговарящи за политиките в областта на финансовата грамотност. Някои от членовете на подгрупата са също и членове на ОИСР/ММФО. Подгрупата на ПЕГФУД проведе пет срещи в периода юни—декември 2021 г., за да разработи рамката.
- Освен това през октомври 2021 г. беше организирано **техническо обсъждане с експерти** с цел проучване на използваемостта на проекта на рамка за компетентност сред практикуващи специалисти (обучители на възрастни, потребителски организации и представители на средите, занимаващи се с програми за финансова грамотност), както и за да бъде установено дали и по какъв начин рамката може да бъде преразглеждана, така че да се улесни

използването ѝ и да се подобри прилагането ѝ при конкретни образователни инициативи.

2. ЕФЕКТИВНО ИЗПОЛЗВАНЕ НА РАМКАТА ЗА ФИНАНСОВА КОМПЕТЕНТНОСТ

2.1. Структура на рамката

В съвместната рамка на ЕС/ММФО към ОИСР за финансова компетентност уменията са обособени в четири области: **пари и трансакции, планиране и управление на финансите, рискове и печалби и условия на финансовата среда**⁹. Тези области на свой ред са разделени на теми и подтеми.

За всяка компетентност се разглеждат три измерения: **i) информираност/познания/разбиране; ii) умения/поведение; и iii) увереност/мотивация/нагласи**. В първото измерение **информираност/познания/разбиране** е обхваната компетентност, свързана с аспектите на знанието или информацията (да си запознат с определена информация или да имаш широки познания по дадена тема). Във второто измерение **умения/поведение** е описана компетентност, свързана с действия и умения, които имат за цел да подобрят индивидуалното финансово благополучие. Третата категория **увереност/мотивация/нагласи** има за цел да обхване вътрешните правила за вземане на решения, които подкрепят или възпрепятстват финансовото поведение за постигане или утвърждаване на финансово благополучие.

Във фигура 2.1 е дадено схематично представяне и пример за начина, по който всяка област и измерение са организирани в рамката. Важно е да се има предвид, че много от уменията могат да бъдат приложими в различни области и че не са включвани при всяка от тях с цел да се избегне припокриване.

⁹ Тази структура е в съответствие с предишната рамка за компетентност за възрастни на ОИСР/ММФО.

Фигура 2.1: Схематично представяне на компетентността в област „Пари и трансакции“.

2.1.1. Област 1: Пари и трансакции

В тази област са обхванати познанията, уменията и нагласите, свързани с: различните форми на пари и валути; доходите; цените, плащанията и покупките; както и значението на финансовите отчети и договорите.

Основната цел на тази област е да се създаде и установи компетентност, необходима за разбирането на различните характеристики на парите, как да бъдат получени под формата на доход, как да бъдат обменяни за стоки и услуги, както и значението на проследяването и запазването на документи, свързани с тяхното получаване и обмен.

В тези теми са обхванати някои от най-основните и фундаментални видове компетентност. Разбирането на характеристиките на парите е много важно, тъй като парите са в основата на финансовото благополучие и могат да приемат различни форми. *Уменията, свързани с дохода*, са изключително важни за финансовата стабилност и имат значение за много други умения, като например бюджетиране, спестяване и пенсиониране.

Компетентността в раздела за *цените, покупките и плащанията* има за цел да обхване области, свързани с обмена на пари за услуги и продукти, както и с превода на пари. Лицата, които имат тази компетентност, ще търсят най-изгодните цени за продукти и услуги и най-ефективните начини за закупуването им.

И накрая, в последния раздел са обхванати *финансовите договори и отчети*, които са от основно значение за проследяване на финансовите трансакции и на споразуменията, подписани от отделното лице. Компетентността в този раздел се отнася до знания, свързани със заявяване, редовно водене и разбиране на финансови отчети и договори.

2.1.2. Област 2: Планиране и управление на финансите

В тази област са обхванати познанията, уменията и нагласите, свързани с бюджетирането; управлението на доходите и разходите; спестяванията; инвестирането; дългосрочното планиране; пенсионирането; кредитите; дълга и управление на дълга.

Основната цел на тази област е да се създаде компетентност за *управление на финансовото състояние* на отделното лице или на домакинството в краткосрочен и дългосрочен план. Това включва не само ежедневно управление на доходите и разходите, но и планиране за бъдещето; обхваща компетентност, свързана със спестяванията и инвестициите, кредитите и управлението на дълга.

Управлението на доходите и разходите разчита на бюджетирането и на правилното управление на входящите и изходящите парични потоци. Посредством компетентността в раздела за бюджетиране, управление на доходите и разходите се обръща особено внимание на важността на планирането и контролирането на входящите и изходящите парични потоци. Посочено е също по какъв начин може да помогне използването на инструмента за изготвяне на бюджет.

Спестяването или инвестирането са също важни аспекти на планирането и управлението на финансите. В тази област е включена компетентност, с която се подчертава значението на заделянето на пари, как да се осъществява и какви видове продукти могат да се използват за тази цел. Освен това са обхванати и основните аспекти на инвестирането, диверсификацията и устойчивите инвестиции.

За да постигне финансово благополучие, отделният човек следва да има поглед отвъд краткосрочните съображения и да взема под внимание дългосрочните финансови нужди. Ето защо в тази област е включена и компетентност, свързана с *пенсионирането, дългосрочното планиране и увеличаване на активите.*

И накрая, последните раздели в тази област са насочени към кредитите и управлението на дълга. Уменията, обособени в тези раздели, имат за цел да осведомят хората за положителните и отрицателните аспекти на кредита, кога е препоръчително да се кандидатства за кредит, как да бъдат избегнати финансовите затруднения, свързани с дълга, и как да бъде преодоляна свръхзадлъжнялостта.

2.1.3. Област 3: Риск и печалба

В тази област са обхванати познанията, уменията и нагласите, свързани с идентифицирането на рисковете; мрежите за финансова сигурност; застраховането; и балансирането между риска и печалбата.

Целта на тази област е да бъде обхваната компетентност, свързана с оценяването на рисковете, разбиране как да смекчим рисковете посредством застраховане и мрежи за финансова сигурност и разбиране на компромисите, свързани с поемането на риск.

Правилното идентифициране на рисковете е важно за финансовото благополучие на отделния човек, тъй като осъзнаването на рисковете е от основно значение при вземането на финансови и други видове решения. В компетентността в първия раздел са обхванати основните характеристики и източници на риск, включително рискове, присъщи на финансовите продукти и, риска, срещу който могат да бъдат хеджирани и застраховани.

В зависимост от предпочитанията и обстоятелствата на отделните лица, може да е важно и рисковете да бъдат намалени. Ето защо в раздела са обхванати умения, свързани с мрежите за финансова сигурност и застраховането. Те могат да помогнат за намаляване както на риска, така и на неочакваните негативни сътресения, които могат да засегнат финансовото благополучие.

Рискът също е основно понятие в сферата на инвестициите, тъй като по-високата очаквана или търсена възвръщаемост обикновено води до по-висок риск. Затова разделът включва и умения, свързани с инвестициите.

2.1.4. Област 4: Условия на финансовата среда

В тази област са обхванати познанията, уменията и нагласите, свързани с регулирането и защитата на потребителите; правата и отговорностите на потребителите; използването на финансово образование, финансова информация и финансови съвети; финансовите продукти и услуги; измамите; разбирането на данъчните и публичните разходи; както и външните фактори, които оказват влияние върху финансовите решения.

В тази област са обхванати характеристиките и отличителните белези на финансовия свят. Първият набор от умения се отнася до защитата на потребителите и правата и отговорностите на потребителите. Правилата за защита на потребителите помагат на потребителите да запазят финансовото си благополучие. Лицата следва да са наясно със задълженията, които поемат със закупуване на продукти или услуги.

Важно е възрастните да имат достъп до надеждна финансова информация, образование и съвети. Обособените в този раздел умения са свързани със способността за намиране на такава информация от проверени източници, ролята на финансовото образование, както и кога и къде да се потърси финансов съвет.

Условията на финансовата среда до голяма степен се влияят от наличните финансови продукти и услуги. Група от умения е насочена към общите характеристики на финансовите продукти и услуги. В раздела е разгледана информацията, която трябва да бъде оповестена, и включва компетентност, свързана с пригодността на продуктите и услугите.

Измамите стават все по-разпространени във финансовия свят и могат да имат значителни финансови последици. За да поддържат финансовото си благополучие, възрастните следва да са наясно с наличието на измами. В раздела се съдържа компетентност, свързана с информираността и способността на лицата да реагират на случаи на измама, включително способността да подават сигнали за измами на съответния орган.

Данъците са задължителна част от условията на финансовата среда, с която лицата се занимават през целия си живот. Обособените в този раздел умения се отнасят до необходимостта лицата да осъзнават значението на данъците, способността им да подават данъчни декларации и осъзнаването на последствията, ако не го направят. В раздела също така са включени умения, свързани с публичните разходи, така че лицата да са наясно за какво се използват данъците.

Последният набор от умения е насочен към външните оказващи въздействие фактори. Лицата трябва да са наясно, че вземането на финансови решения от тяхна страна може да бъде повлияно от външни фактори, както и че техните финансови решения могат да окажат влияние върху обществото като цяло. Включените в този раздел умения са насочени към осведомеността за такива фактори и значението на разработването на стратегии за тяхното смекчаване, когато е възможно.

2.2. Хоризонтални измерения на рамката

2.2.1. Цифрова финансова компетентност

Първоначалната Рамка на ключовите компетентности в областта на финансовата грамотност за възрастни на Г-20/ММФО към ОИСР беше публикувана през 2016 г. Оттогава цифровизацията на финансите и комуникацията бързо се увеличи, като беше ускорена още повече от пандемията от COVID-19. Стоки и услуги, включително финансови продукти и услуги, сега все повече се предлагат чрез цифрови средства, като някои лица, които нямат знанията, уменията и нагласите да ги използват по безопасен начин, са застрашени от изоставане.

В новата рамка, разработена от ЕС и ММФО към ОИСР, цифровата финансова компетентност е интегрирана по по-добър начин, като също така са взети предвид последните развития. Цифровата финансова компетентност се отнася до умения, свързани с цифрови финансови услуги, цифрови инструменти, използвани за управление на личните финанси, цифрови активи или всяко друго умение, свързано с цифровите медии, което е от значение за личните финанси. Цифровата компетентност е хоризонтална и приложима за цялата рамка. Ето защо тази умения са интегрирани хоризонтално във всички области и раздели, а не са групирани в специален раздел за цифровата финансова компетентност. Специално внимание е отделено на формулирането на уменията по гъвкав начин, за да се вземе предвид евентуалното бъдещо развитие.

Сред добавените примери за цифрова финансова компетентност са умения, свързани с цифрови валути, цифрови инструменти и методи на плащане, криптоактиви, лични данни и защита на личните данни, цифрови финансови продукти и услуги, роботизирани консултации, онлайн измами и киберрискове.

С цел да се улесни проследяването на цифровите финансови умения, те са маркирани в синьо във версията за печат на рамката¹⁰.

2.2.2. Компетентност в областта на устойчивите финанси

Опасенията във връзка с устойчивостта стават все по-актуални по отношение на личните финанси и в момента се наблюдава рязко увеличение на устойчивите финансови продукти и услуги. В ЕС регулирането, свързано с устойчивите финанси, и по-специално с оповестяването на информация за устойчивостта, се развива с високи темпове. Това предлага повече възможности на хората да приведат своите финансови решения в съответствие с предпочитанията си по отношение на устойчивостта, което може да има и по-широки обществени последици. Това обаче може също да увеличи сложността на условията на финансовата среда, в която те трябва да вземат своите решения. Възрастните следва да развиват знанията, нагласите и уменията, необходими за вземане на разумни финансови решения, които отчитат техните предпочитания по отношение на устойчивостта (екологичните, социалните и управленските аспекти).

Компетентността в областта на устойчивите финанси е обхваната в ограничена степен в Рамката на ключовите компетентности в областта на финансовата грамотност за възрастни на Г-20/ММФО на ОИСР от 2016 г. Сега тази компетентност е по-добре интегрирана в новата рамка, разработена от ЕС и ММФО към ОИСР. Компетентността в областта на устойчивите финанси е формулирана така, че да се отчитат и очакваните развития. Това е особено голямо предизвикателство с оглед на високия темп на развитие в областта на устойчивите финанси и техническия характер на някои от уменията.

Подобно на цифровата финансова компетентност, компетентността в областта на устойчивите финанси е включена хоризонтално в цялата рамка, тъй като

---

¹⁰ В някои случаи е възможно в компетентността да не се споменават конкретно цифрови или онлайн умения, но тъй като компетентността има съответното цифрово измерение, което следва да се вземе предвид от потребителите, тя е маркирана със син цвят.

устойчивите финанси са от значение за няколко аспекта на личните финанси, дори и отвъд границите на инвестициите.

Някои от най-уместните умения в областта на устойчивите финанси, които бяха добавени, се отнасят до въздействието на покупките върху околната среда, характеристиките по отношение на устойчивостта на инвестиционните продукти, устойчивите инвестиции, заблуждаващия „зелен“ пиар, свързаните с климата рискове и маркировките за устойчивост.

С цел да се улесни идентифицирането на компетентността в областта на устойчивите финанси в рамката, тя е маркирана в зелено във версията за печат на рамката.

2.2.3. Финансова устойчивост

Пандемията от COVID-19 допълнително увеличи необходимостта от подобряване на финансовата устойчивост на домакинствата и от преодоляване на финансовата уязвимост. По данни на Евростат една трета от домакинствата в ЕС не са били в състояние да покрият неочакван разход при нормални условия, камо ли по време на пандемията. Международното изследване от 2020 г. на ОИСР/ММФО относно финансовата грамотност на възрастните¹¹ показва, че още преди пандемията около един от всеки трима възрастни в участващите държави от ОИСР е имал притеснения за плащането на нормалните разходи за издръжка. Финансовата грамотност може да помогне на хората да увеличат своята финансова устойчивост. Нивата на финансова грамотност обаче продължават да варират значително между различните групи от населението, като групите с най-ниска финансова грамотност са потенциално по-уязвими финансово и в по-малка степен финансово устойчиви.

За целите на тази рамка финансовата устойчивост се определя като способността на лицата или домакинствата да устояват, да се справят и да се възстановят от негативните сътресения, които имат финансови последици¹². Тези сътресения могат да бъдат както макро (общи), така и микро (с отчитане на индивидуалните особености) сътресения. Важни съображения в това отношение са предотвратяването (превантивно действие) и бързото възстановяване (способност за устояване) от сериозните негативни финансови последици от сътресения. Следователно финансовата устойчивост обхваща широк кръг от компетентности.

В рамката на ЕС/ММФО към ОИСР за финансова компетентност за възрастни са изведени уменията, които са имат най-голямо значение за финансовата устойчивост. Това може да помогне на националните правителства и съответните заинтересовани страни да използват рамката за разработване на политики и мерки, специално насочени към изграждане на финансова устойчивост, по-конкретно на финансово уязвими групи. Уменията от значение за финансовата устойчивост не са отбелязани във версията за печат на рамката, но са маркирани във версията във формат Excel.

---

¹¹ <https://www.oecd.org/financial/education/oecd-infe-2020-international-survey-of-adult-financial-literacy.pdf>

¹² Това определение е в съответствие с определението, използвано в доклада на Г-20/ММФО на ОИСР относно подкрепата за финансовата устойчивост и трансформация посредством цифрова финансова грамотност <https://www.oecd.org/finance/financial-education/supporting-financial-resilience-and-transformation-through-digital-financial-literacy.htm>

2.2.4. Основни компетентни умения

Въпреки че в рамката са обхванати широк спектър от умения, които са важни за отделните лица, от тях не всички непременно се считат за основни. Освен това Международното изследване от 2020 г. на ОИСР/ММФО относно финансовата грамотност на възрастните¹³ и предходни изследвания на ОИСР/ММФО относно финансовата грамотност на възрастните подчертаха голямата разлика в нивата на финансова грамотност не само между отделните държави, но най-вече в рамките на самите държави.

С цел да се улесни ориентирането в рамката и използването ѝ от създателите на политики и практикуващите специалисти, в нея са определени умения, които са от особено значение за: **i) ежедневието и/или за настоящото или бъдещото финансово благополучие, и за ii) по-голямата част от възрастното население.** Например, повечето от уменията в областите „пари и трансакции“, „планиране и управление на финансите“ или „условия на финансовата среда“, както и някои от уменията в областта „риск и печалба“ (напр. застраховане и мрежи за финансова сигурност) са важни за ежедневието на повечето възрастни (т.е. важни за i) и ii). От друга страна, компетентността, свързана с валутни операции, е от значение само за някои възрастни (т.е. от значение само за i).

Тази категоризация на уменията показва как ползвателите могат да избират определени умения, за да разграничават „основни“ умения от умения на „напреднало ниво“ или от „експертни“ умения. Тази категоризация не е подчертана във версията за печат на рамката, а само във версията във формат Excel.

2.3. Инструмент за филтриране на умения според нуждите на ползвателя

Версията за печат на рамката е допълнена от версия във формат Excel, за да се улесни ориентирането и филтрирането на уменията според нуждите на ползвателите.

Пет обозначения се прилагат към съответните умения. Тези обозначения са (1) цифрова финансова компетентност; (2) компетентност в областта на устойчивите финанси; (3) компетентност от значение за финансовата устойчивост; (4) компетентност от значение за ежедневието и/или за настоящото или бъдещото финансово благополучие и (5) компетентност от значение за голяма част от възрастното население. В допълнение за всяко от уменията са включени метаданни (идентификационен номер, който да съответства на версията на рамката във формат Word, област, тема, подтема, както и дали се отнася за информираност/познания/разбиране, умение/поведение или увереност/мотивация/нагласа).

Създателите на политики и практикуващите специалисти могат да поставят обозначения според потребностите си и да филтрират уменията, които са най-полезни за тях. Те например могат да изберат само умения от конкретна подтема (например „основи на риска“) или с конкретно обозначение (например компетентни умения с измерение в областта на устойчивите финанси или компетентни умения, свързани с финансовата устойчивост). Възможно е да се поставят множество обозначения, така че могат да се филтрират всички умения, които са от значение за

¹³ <https://www.oecd.org/financial/education/oecd-infe-2020-international-survey-of-adult-financial-literacy.pdf>

по-голямата част от населението, които са от значение за ежедневието и/или за настоящото или бъдещото финансово благополучие и които имат измерение в областта на устойчивите финанси, ако дадено лице желае да създаде учебен материал за основните аспекти на устойчивите финанси.

В бъдеще могат да бъдат обмислени допълнителни обозначения, а потребителите се приканват да използват допълнителни обозначения, за да адаптират рамката към своите потребности. Така например, уменията могат да бъдат обозначени, за да се идентифицират конкретни случаи за използването им, например при важни финансови решения в живота.

3. СЛЕДВАЩИ СЪПКИ

3.1. Улесняване на използването на рамката за финансова компетентност за възрастни

Завършването на рамката на ЕС/ММФО към ОИСР за финансова компетентност за възрастни е само началото. Следващата стъпка ще бъде свързана с разпространението и улесняването на използването на рамката сред държавите членки и заинтересованите страни, включително чрез **целенасочен обмен през 2022 г.** Целта ще бъде да се подкрепи използването на рамката в конкретни политики, инструменти и образователни материали и да се предложи платформа за създателите на политики и заинтересованите страни за обмен на добри практики и извлечени поуки при използването на рамката.

3.2. Разработване на рамка за финансова компетентност за деца и младежи (под 18 години)

През 2022 г. службите на Комисията и ОИСР, в сътрудничество с държавите членки, ще започнат работа по рамката за финансова компетентност за деца и младежи (лица под 18 години). Очаква се рамката да бъде завършена през 2023 г.

4. РЕЧНИК НА СЪКРАЩЕНИЯТА

Тези определения са изложени в съществуващите правни актове на ЕС, надграждат съответните определения или разпоредби в съществуващите правни актове на ЕС или се основават на международно признати инструменти на политиката и публикации на ОИСР. В някои случаи тези определения са съкратени или опростени. В случаите когато определенията са съкратени, опростени или въведени единствено за целите на настоящия документ, те не представляват установено правно определение.

Понятията и изразите, определени в този речник, са в курсив в текста на рамката.

- **Криптоактиви:** цифрово изражение на стойност или права, които могат да се прехвърлят и съхраняват по електронен път, като се използва технология на разпределения регистър или подобна технология (2020/0265 (COD), *Предложение за Регламент относно пазарите на криптоактиви*)

- **Електронен подпис:** данни в електронна форма, които се добавят към други данни в електронна форма или са логически свързани с тях, и които титулярят на електронния подпис използва, за да се подписва (*Регламент 910/2014 относно електронната идентификация и удостоверителните услуги при електронни трансакции на вътрешния пазар*)
- **Финансова грамотност:** комбинация от осведоменост по финансови въпроси, познания, умения, възгледи и поведение, необходими за вземането на добри финансови решения и за постигането в крайна сметка на индивидуално финансово благополучие (*Препоръка на Съвета на ОИСР относно финансовата грамотност, 29 октомври 2020 г.*¹⁴)
- **Финансово образование:** процесът, посредством който потребителите на финансови услуги и инвеститорите подобряват разбирането си за финансовите продукти, концепции и рискове, като чрез информация, инструкции или обективни съвети те развиват умения и увереност да придобият по-големи знания за финансовите рискове и възможности, за да правят информирани избори, да знаят къде да потърсят помощ и да предприемат други ефективни действия, за да подобрят финансовото си благополучие (*Принципи на високо равнище на ОИСР/ММФО за националните стратегии за финансово образование, одобрени от лидерите на G-20 през 2012 г.*)
- **Финансова устойчивост:** способността на лицата или домакинствата да устоят, да се справят и да се възстановят от негативните сътресения, които имат финансови последици (*Доклад на G-20/ММФО на ОИСР относно подкрепата за финансовата устойчивост и трансформацията посредством цифрова финансова грамотност*)
- **Независим:** За целите на настоящия документ „независим“ следва да се разбира като непредубеден и свободен от конфликт на интереси. Имайте предвид, че това не е правно определение на ЕС.
- **Независими инвестиционни съвети** (или независими финансови съвети за целите на тази рамка): съвети, които инвестиционен посредник предоставя на клиент независимо и когато този инвестиционен посредник отговаря на редица изисквания, по-специално относно достатъчно широка гама от налични финансови инструменти, както и ограничения върху таксите, комисионните или други парични или непарични ползи, платени или предоставени от трета страна във връзка с предоставянето на услугата на клиент (въз основа на разпоредбите на *Директива 2014/65/ЕС относно пазарите на финансови инструменти*)
- **Основна платежна сметка:** платежна сметка, която позволява на потребителите да извършват определени трансакции, например най-малко внасяне и теглене на пари и изпълнение и получаване на платежни операции към и от трети страни, включително извършване на кредитни преводи (въз основа на разпоредбите на *Директива 2014/92/ЕС относно*

¹⁴ Това определение е в съответствие с определението за „компетентност“, дадено в препоръката на Съвета на ЕС; Препоръка на Съвета от 22 май 2018 г. относно ключовите компетентности за учене през целия живот: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:32018H0604(01))

съпоставимостта на таксите по платежните сметки, прехвърлянето на платежни сметки и достъпа до платежни сметки за основни операции)

- **Устойчиви инвестиции:** инвестиция в икономическа дейност, която допринася за постигане на екологична цел, или инвестиция в икономическа дейност, която допринася за постигане на социална цел, или инвестиция в човешки капитал или в общности в неравностойно икономическо или социално положение, при условие че тези инвестиции не засягат значително постигането на някоя от посочените цели, а дружествата, в които се инвестира, следват добри управленски практики (въз основа на определението, дадено в *Регламент 2019/2088 относно оповестяването на информация във връзка с устойчивостта в сектора на финансовите услуги*)
- **Лични данни:** всяка информация за физическо лице, чиято самоличност е установена или може да бъде установена („субект на данни“); за лице, което може да бъде идентифицирано, се смята лице, чиято самоличност може да бъде установена, пряко или непряко, по-специално чрез идентификатор като име, идентификационен номер, данни за местонахождение, онлайн идентификатор или по един или повече специфични признаци, отнасящи се до неговата физическа, физиологическа, генетична, умствена, икономическа, културна или социална самоличност (*Регламент (ЕС) 2016/679 относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни*)
- **Заблуждаващ „зелен“ пиар:** практиката да се придобива нелоялно конкурентно предимство, като определен финансов продукт се предлага като екологосъобразен, а в действителност не отговаря на основните екологични стандарти (въз основа на разпоредбите на *Регламент (ЕС) 2020/852 за създаване на рамка за улесняване на устойчивите инвестиции*)